Rekortmen Balina

Geçtiğimiz günlerde, bir kamburbalinanın Alaska ile Hawaii arasındaki yaklaşık 4400 kilometrelik uzaklığı, 39 günde kat ettiği gözlemlenmiş. Bu süre, balinalar arasında bir hız rekoru olarak değerlendirilebilir. Uzmanlar, diğer balinaların bu mesafeyi normalde 102 günde kat ettiklerini, kimi çok "aceleci"lerin de bu süreyi 80 güne kadar indirebileceğini söylüyorlar. 39 günlük bu rekorun ortaya koyduğu bir sonuç da şampiyon balinanın, bir günde 112 kilometreden fazla yol almış olması. Balinanın böyle yüksek bir tempoda yüzmesinin nedenini ise hiç kimse bilmiyor.

Gökhan Tok

Kosmos, Mayıs 1997

Geçmişinizi Doğru Hatırlıyor musunuz?

En iyi arkadaşınızla yedi yaşanızdayken yaptığınız kavgayı hatırlıyor musunuz? Ama dikkatli olun. Son zamanlardaki araştırmalar uzun süre önce gerçekleşen olaylarla ilgili anıların bir psikoterapist ya da dedektif tarafından değiştirebileceğini gösteriyor. Washington Üniversitesi'nden Henry L. Roediger III ve Kathleen B. McDermott adındaki psikologlar, birinin hafızasındaki gerçeklerin ya da fantezilerin karıştırılmasının zorluk derecesini görebilmek amacıyla, gönüllülerden özel olarak hazırlanmış listelerdeki kelimeleri hatırlamalarını istediler. Çalışmalarının sonucunda, çoğu kimsenin hiç olmamış şeyleri en az bir gün için hatırlamalarını sağlayabileceklerini buldular. Scientific American dergisi, bu deneyin basit bir biçimini yayınladı. Deneyde yapacaklarınız şöyle sıralanabilir:

İlk olarak arkadaşlarınıza beş dakikalık bir öğrenme testine katılmak isteyip istemeyeceklerini sorun, ancak gerçek amacınızı onlara söylemeyin. Sonra tabloda verilen okunacak kelime listelerinden herhangi üçünü seçin ve kelimeleri normal bir ses tonuyla okuyun; her kelime arasında bir an için bekleyin, ancak listeden listeye geçerken durmayın. Okunmayacak kelimeler sütunundakileri okumayın, onlar değerlendirme için gerekecek. 45 kelimenin tümünü okuduktan sonra, gönüllülere henüz duymuş oldukları kelimelerden açık olarak hatırladıklarını herhangi bir sırada yazmalarını isteyin. Yalnızca dört dakika izin verin. Tahmin yapmaya izin vermeyin. Daha sonra, kâğıtlara okunmayacak kelimelerden kaç tanesinin yazılmış olduğunu belirleyin. McDermott 40 gönüllü üzerinde yaptığı çalışmada, her birinin okunmuş kelimelerin % 40'ından azını hatırladıklarını buldu. İşin ilginç yönü, gönüllüler ortalama % 57 oranında okunmamış kelimeleri yazmışlardı. Onlara ikinci bir şans verdiklerinde ise öncekinden daha yüksek oranda yanlış hatırlama olduğunu gözlemlediler. Diğer araştırmacıların listelerdeki kelimeleri sırayla okuyan kadın ve erkek yardımcıları vardı. Daha sonra, psikologlar teste katılan herkese bir sayfa uzunluğunda çoktan seçmeli soru verdiler. Bu kâğıtta, rastgele olarak, yüksek sesle okunmuş olan bir grup ilgisiz terim vardı. Sorular, listedeki her kelime için aynıydı: "Bu kelimenin söylendiğini duydunuz mu?", "Bu kelimeyi bir kadın mı, bir erkek mi söyledi ya da hatırlamıyor musunuz?". Sonuç oldukça ilginçti: Bu kişiler, hiç okunmamış kelimeleri duyduklarını söylediler, ancak aynı zamanda çoğu, bu kelimeyi hangi uygulayıcının söylediğini de hatırladılar. Tüm bunların neden olduğunu tahmin etmek zor değil. Listelerdeki kelimeler okunmamış kelimelerle ilişkili. McDermott ve Roediger, hedefi duyunca insanların yanlış hatırlama eğilimlerinin daha yüksek olduğunu buldular. Araştırmacılar, bu deneyin sonuçlarından yola çıkarak, "dinlenme", "tavşan uykusu" ve "pineklemek" kelimelerini duyduğumuzda, beynimizdeki sinir hücreleri ağının doğal olarak "uyku" kelimesini yakaladığını ve bunu henüz duymuş olduğumuz kelimelere eklediğimiz hipotezini geliştirdiler. Ancak, bu basit açıklama bazı kelime listeleri için uygun değil. Bu durum, başka etmenlerin de rolü olabileceğini gösteriyor. McDermott, psikologların 30 saniyeden daha uzun süre sonra hatırlananların "uzun süreli" olduğunu ve böylece bu testtekilere benzer etkilere uğrayabileceklerini söylüyor.

Zuhal Özer

http://www.sciam.com.

Okunacak Kelime Listeleri	Okunmayacak Kelimeler
yatak, dinlenme, uyanmak, yorgun, rüya, uyanık, şekerleme, battaniye, tavşan uykusu, pineklemek, horlamak, esneme, uyuklamak, sükunet, esnemek, uyuşuk	uyku
hemşire, hastalık, avukat, tıp, sağlık, hastane, dişçi, hekim, keyifsiz, hasta, ofis, stetoskop, cerrah, klinik, tedavi	doktor
iplik, göz, dikiş, keskin, nakış, iğnelemek, yüksük, büyük ot yığını, diken, acı, enjeksiyon, şırınga, örtü, örgü	iğne
sıcak, kar, ılık, kış, buz, ıslak, soğuk, serin, ısı, hava, donmak, hava, titremek, kuzey kutbu, ayaz	soğuk
elma, sebze, portakal, kivi, narenciye, olgun, armut, muz, çilek, kiraz, sepet, usare, salata, kâse, kokteyl	meyve
tepe, vadi, tırmanmak, doruk, zirve, toprak yığını, ova, sivri tepe, buzul, keçi, bisiklet, sarmaşık, mera, sarp, kayak	dağ

Kötü Vitamin

E vitamini almak vitaminin diğer bir biçiminin vücutta azalmasına yol açıyor. E vitamininin (tokoferol) yararı hücrelere hasar verecek tümörlerin daha çok büyümesini sağlayan oksitleyicileri emmesidir. Vücudun E vitamininin % 80'inden fazlası birçok E vitamini tabletinde bulunan α-tokoferol biçimindedir. Ancak, California Üniversitesi'nden bir grup araştırmacı kirli havada bulunan ve iltihaplanma sırasında vücutta oluşan azot oksitlerin sadece vitaminin γ-tokoferol biçimiyle yapılabileceğini bulmuşlar. Dahası, yüksek dozda α-tokoferol, γ-tokoferolleri yok ediyor. Araştırmacılar E-vitamini haplarına daha fazla γ-tokoferol katılmasını öneriyorlar.

Selda Arıt

New Scientist, 12 Nisan 1997